

СУЧАСНА ГЛОБАЛЬНА ЕКОНОМІКА: ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ

Досвід розвинутих країн світу свідчить, що ефективною може бути тільки та національна економіка, яка має інноваційне спрямування. Тому проблема інноваційного розвитку економіки набуває актуальності, а її вирішення представляє значний науковий і практичний інтерес.

Тільки США, Німеччина та деякі найбільш технологічно розвинуті країни – члени ОЕСР виступають як експортери інновацій, включаючи передання суб'єктам господарювання інших країн патентів, ліцензій, ноу-хау, різноманітних результатів наукових розробок і досліджень, технологічного устаткування. Переважна ж кількість держав світу (включаючи навіть такі країни з високим рівнем економічних показників, як Японія, Тайвань, Південна Корея та інші так звані «азійські тигри») виступають як інноваційні імпортери. Їх докорінна відмінність від багатьох країн-експортерів інновацій полягає в тому, що вони купують за кордоном в основному лише результати науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, маючи власний, навіть більш ефективний порівняно з експортерами, механізм регуляторного супроводу інновацій відповідно до національних звичок і традицій.

У сучасних умовах всі моделі інноваційного розвитку можна в основному звести до двох видів – активного і пасивного. До активного виду належать північноамериканський, західноєвропейський та японсько-східноазійський типи інноваційної політики. Цей тип характерний для найбільш високорозвинутих держав світу, які входять до складу ОЕСР, а також Китаю та частини азійських членів АТЕС.

До моделі пасивного виду належить така інноваційна політика, яка пов'язана з отриманням лише тих сучасних інновацій, які їх експортери дозволяють перенести до найбільшої у світі групи менш технологічно розвинутих країн. Ця інноваційна політика є характерною для латиноамериканських країн, а з 1990-х років – і для пострадянських держав (включаючи Україну).

Найбільший науковий і практичний інтерес представляє активний вид інноваційної політики. Характерною рисою представників «активної» підгрупи країн-експортерів інновацій є можливість забезпечити їх розвиток за рахунок насамперед внутрішньої науково-дослідної й техніко-технологічної бази, що не означає повної відмови від отримання прогресивніших наробок з-за кордону. Частка інноваційного імпорту є більш високою у невеликих держав (Канади, Бельгії, Данії тощо), а також у менш розвинутих членів ЄС (Іспанії, Португалії та Греції). Найменша залежність від такого імпорту – у США, де зосереджена переважна частина світових високотехнологічних розробок. Специфічна особливість інноваційної політики США полягає в її тісній орієнтації на саморозвиток господарюючих суб'єктів на основі принципу самовиживання у

жорсткій конкурентній боротьбі. Ці принципи раціональної національної політики в умовах ринкової економіки використовуються і в інших країнах світу, але лише у США вони набули послідовно імперативного характеру. Під впливом висококонкурентної моделі економічного розвитку саме у США вперше виникли такі форми інноваційного розвитку як технопарки та технополіси, бізнес-інкубатори, венчурні центри тощо. Заснована ще у 1950-х роках Силіконова долина у Каліфорнії стала першим у світі технополісом. Вона та інші технополіси і технопарки – «Річфілдпарк» у місті Фенікс, «Шосе 128» недалеко від Бостона, технопарки при Массачусетському технологічному та Гарвардському університетах та ін. – є зосередженням, в основному, приватного капіталу (ТНК, великих банків, різного роду фондів), що сприяють розвитку інноваційної сфери [1, с. 69; 2, с. 203].

На відміну від «американської», інноваційна модель «європейського» типу передбачає набагато вагомніше втручання держави майже в усі такі самі, як у США, інституційні форми високотехнологічного розвитку. Це особливо наочно виявляється стосовно технопарків і технополісів. У Європі також залучається приватний капітал банків та корпорацій, але велика частина асигнувань надходить безпосередньо з державних місцевих бюджетів. Так, у країнах ЄС витрати на дослідження та розробки становлять до 2,5% ВВП, а в окремих дослідницьких роботах державні витрати сягають 30-50%. Крім того, характерною особливістю країн-членів ЄС є широке використання міждержавної кооперації у науково-технологічній сфері. Загальні напрями спільного розвитку цієї сфери почали визначати з 1982 р. у документі Європейської Комісії «Пропозиції для європейської стратегії в галузі науки та техніки». Як правило, ЄС виділяє до 50% загальних асигнувань на здійснення наукових і технологічних досліджень [1, с. 69-70].

Інший осередок активної інноваційної діяльності представлений двома групами країн-імпортерів інновацій: 1) «старі» інноватори, які почали проводити цілеспрямовану національну політику у цій сфері ще з 1950-х років (Японія) та з 1960-х років (Тайвань, Гонконг, Республіка Корея, Сінгапур); 2) «нові» інноватори, які підключилися до цього процесу у 1980-1990-х років (Малайзія та інші «азійські тигри», Індія, континентальний Китай, В'єтнам [1, с.70; 2, с. 202].

Отже, досвід розвитку світової економіки свідчить, що в умовах сучасного науково-технічного прогресу конкурентоспроможною може бути тільки інноваційна національна економіка. Всі економічно розвинуті держави світу впроваджували активну модель інноваційного розвитку. А країнам, що розвиваються, а також державам з перехідною економікою доцільно акцентувати свою увагу на розвитку свого наукового потенціалу.

Література

1. Будкін В. Інноваційна модель розвитку національних економік / В. Будкін // *Економіка України*. – 2010. – № 6. – С. 67 – 78.

2. Марчук Л.П. Зарубіжні моделі інноваційного розвитку економіки: вибір для наслідування / Л.П. Марчук // *Економіка і регіон: наук. вісн.* – Полтава: ПолтНТУ, 2011. – № 2. – С. 200 – 204.

3. Егорова А. А. Особенности формирования инновационной экономики // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.lib.csu.ru/vch/097/21.pdf>